

Міністерство освіти і науки України
Національна металургійна академія України
Кафедра інтелектуальної власності

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для студентів заочної форми навчання
спеціальності «Інтелектуальна власність» з дисципліни
«Управління інтелектуальною власністю»

Дніпропетровськ - 2013

Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання з дисципліни «Управління інтелектуальною власністю» (для студентів спеціальності «Інтелектуальна власність») Укл. Корогод Н.П.,- Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013.- 10 с.

Укладач : канд. педаг. наук Н.П.Корогод

Рецензент: докт. екон. наук К.Ф. Ковальчук

Рекомендовано кафедрою інтелектуальної власності, протокол № 3 від 24.10.2013 р.

ВСТУП

Досвід свідчить про те, що сучасні підприємства, організації та фірми гостро потребують фахівців з вищою освітою, які б мали хорошу економічну (бізнесову) підготовку, які б знали на інноваційних технологіях та управлінні інтелектуальною власністю. Таких фахівців недостатньо, а спеціальності, на яких ведеться їх підготовка, тільки-но почали розвиватися.

Без сумніву, менеджери в офісах з трансферу технологій (підрозділів з питань інтелектуальної власності університетів або підприємств) повинні мати спеціальну підготовку. В країнах зарубіжжя все ще залишається питанням, чи повинні такі професіонали мати базову освіту інженера, бізнесову або, як це прийнято у США, юридичну освіту. При цьому стає цілком очевидним, що в умовах глобалізації бізнесової діяльності відбувається зростання потоків інвестицій у розвиток сфери інтелектуальної власності.

Майбутня професійна діяльність фахівця з вищою освітою потребує обізнаності в основних управлінських функціях, в організаційній структурі управління сучасним підприємством, орієнтації у взаємозв'язках між структурними підрозділами цієї структури і знаходження свого місця в ній.

Навчальна дисципліна «Управління інтелектуальною власністю» є нормативною і входить до циклу дисциплін професійно-орієнтованої підготовки.

Мета вивчення дисципліни - засвоєння системних знань в сфері управління процесами створення, набуття, використання, розпорядження та захисту об'єктів права інтелектуальної власності (ІВ), їх ролі в системі господарської діяльності підприємства в якості інтелектуального капіталу; економіко-правових принципів управління портфелем інтелектуальної власності, уміння приймати ефективні управлінські рішення в сфері ІВ.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати:**

- законодавство України, яке регулює відносини в сфері створення, придбання, використання та розпорядження ІВ;

- джерела виникнення прав на об'єкти права ІВ;
- механізм формування «портфелю» об'єктів права ІВ на підприємстві;
- алгоритм кваліфікації та юридичного оформлення об'єктів права ІВ як товару;

- механізм взаємодії суб'єктів ринкових відносин у процесі створення, придбання, використання та продажу об'єктів права інтелектуальної власності;

- економіко-правові поняття та принципи управління портфелем ІВ.

У результаті освоєння знань студент повинен **вміти:**

- в умовах виробничої діяльності визначати процеси життєвого циклу ОШВ, враховуючи зміст пов'язаних з ними робіт;

- оформляти проекти документації, необхідної і достатньої для введення об'єктів права ІВ в господарський обіг підприємства, враховуючи підстави маркетингових досліджень;

- оформляти проекти договорів у процесі створення, придбання, використання та розпорядження об'єктами права інтелектуальної власності;

- орієнтуватись в підходах і методах прийняття управлінських рішень в сфері ІВ;

- в межах делегованих повноважень, спільно з фахівцями управління оформляти юридично-економічну документацію різних форм необхідну і достатню для формування і управління портфелем об'єктів прав ІВ на всіх етапах господарської діяльності підприємства.

Критерії успішності - отримання позитивної оцінки при складанні контрольних робіт, індивідуальних завдань і заліків.

Засоби діагностики успішності навчання - комплект завдань (тестів) для контрольних робіт, індивідуальних завдань.

Зв'язок з іншими дисциплінами - ця дисципліна базується на знаннях дисципліни «Основи менеджменту», що вивчалась на попередніх курсах, і є об'єднуючою в циклі навчання спеціалістів з ІВ і тісно пов'язана зі всіма дисциплінами курсу: «Право ІВ», «Маркетинг ІВ», «Економіка ІВ», «Розпорядження правами інтелектуальної власності та їх захист», «Інтелектуальна власність в сфері інноваційної діяльності».

Тематичний план

№ з/п	Вид	Тема і зміст занять	к-ть год.	конт- роль
1	Л	Поняття управління, принципи, функції управління ІВ	4	К.р./ Тест
2	Пр	Стратегії управління ІВ на підприємстві - стратегічне планування у сфері ІВ підприємства (SWOT – аналіз) - вибір стратегії управління у сфері ІВ підприємства	2	Пр
3	Л	Система управління ІВ в Україні та на підприємстві: - державна система ІВ; об'єкти та суб'єкти права ІВ - життєвий цикл об'єкта права та система управління на різних його етапах.	2	К.р./ Тест
5	Л		2	
4	Л	Загальні підходи та етапи формування портфелю ІВ підприємства, організації, установи: - методика формування портфелю ІВ суб'єкта господарської діяльності - роль технологічного аудиту в управлінні ІВ	4	К.р./ Тест
6	Пр	Вивчення організаційної структура управління ІВ суб'єкта господарської діяльності	2	Пр

7	Л	Методи дослідження операцій та прийняття управлінських рішень. Роль системного підходу в управлінні ІВ: предмет, цілі, особливості та основні етапи дослідження операцій; методи прийняття управлінських рішень.	4	К.р./ Тест
		Системний аналіз об'єктів техніки		
8	Л	Управління партнерсько-договірними відношеннями у сфері ІВ: вихідні умови для упр-ня ІВ, політика і правила щодо управління ІВ; упр-ня результатами досліджень, дослідницька угода, етика ділових взаємовідносин	4	К.р./ Тест
9	Пр	Опрацювання алгоритму прийняття управлінського рішення у сфері ІВ підприємства	2	Пр
10 11	Л	Методи побудови, дослідження та коригування моделей комерціалізації інтелектуальної власності: методи попередньої та детальної оцінки ІВ, оцінки комерційних і ринкових можливостей ІВ; документальне забезпечення процесу комерціалізації.	2 2	К.р./ Тест
12	Пр	Дослідження моделей комерціалізації ІВ на основі кількісного аналізу	2	Пр
	Ко нт р.р	Управління портфелем інтелектуальної власності та її комерціалізацією на сучасному підприємстві		К.р.

Методичні вказівки

Поняття "управління інтелектуальною власністю". Не сировина, не робоча сила і навіть не фінанси визначають сьогодні добробут компанії. В умовах ринкової економіки основним джерелом успіху стає сума знань, якими володіє компанія - так званий інтелектуальний капітал, основною складовою якого є

інтелектуальна власність (ІВ). Таким чином, ІВ стає важливим ресурсом, і ним, як будь-яким ресурсом, необхідно управляти.

Під управлінням ІВ будемо розуміти діяльність, що спрямована на отримання кінцевого результату - прибутку або іншої користі через створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності у всіх галузях економіки.

Управління інтелектуальною власністю можна розглядати у трьох площинах. По-перше, управління як процес, тобто перетворення одного результату творчої діяльності в інший, наприклад, ідеї - в результат науково-дослідної роботи (НДР), результат НДР -у винахід, винахід - в технологію тощо. По-друге, управління як функція - тобто цілеспрямований інформаційний вплив на людей (в першу чергу на творців Інтелектуальної власності), що здійснюється з метою направити їх дії і отримати бажані результати. По-третє, управління певною структурою (наприклад, підприємством), що здійснює розроблення та/або використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ).

Принципи управління ОПІВ. При управлінні ОПІВ, перш за все, необхідно брати до уваги інтереси замовника ОПІВ, розробника (творця) ОПІВ, а також користувача ОПІВ. Їх інтереси не завжди співпадають. В ОПІВ, що знаходяться в зоні 1 зацікавлені замовник і розробник, але не зацікавлений користувач. Тому ефективне управління ІВ в цій зоні є проблематичним. Те ж саме можна сказати про зони 2 і 3. І тільки в зоні 4 інтереси усіх трьох суб'єктів співпадають. Саме тут може бути досягнутий успіх. Отже, виходячи з практики управління інтелектуальною власністю можна виділити 10 основних принципів управління:

1. Усвідомте роль інтелектуальної власності у забезпеченні конкурентноздатності власної продукції чи послуг, їх прибутковості;
2. Зробіть інтелектуальну власність частиною стратегічного бізнес-планування;
3. Виявіть (інвентаризуйте) власні ОПІВ;
4. Зберіть інформацію про конкуруючу інтелектуальну власність;
5. Визначте, яка ще інтелектуальна власність вам потрібна;
6. Створіть потрібні вам ОПІВ або придбайте на них права;

7. Оцініть економічну ефективність власних ОПІВ;
8. Думайте про податок на інтелектуальну власність;
9. Будьте готові захищати права на свою інтелектуальну власність;
10. Вимірюйте ефективність управління інтелектуальною власністю.

Управління інтелектуальною власністю на різних етапах її життєвого циклу.

У життєвому циклі ОПІВ можна виділити такі етапи: розробка (створення) ОПІВ - набуття прав на ОПІВ - використання (комерціалізація) ОПІВ - захист прав на ОПІВ - утилізація ОПІВ. Коротко розглянемо основні моменти, які необхідно брати до уваги, щоб здійснити ефективне управління інтелектуальною власністю на різних етапах її життєвого циклу.

Управління ІВ розпочинається з пошуку або генерування нових ідей, які могли б у майбутньому забезпечити конкурентноздатність нових товарів чи послуг. Тобто, це прогнозування неіснуючих товарів на неіснуючому ринку при відсутності інформації про плани конкурентів. Інструментом для вирішення цього занадто складного завдання є маркетинг. На цьому (першому) етапі, щоб уникнути ускладнень у подальшому, слід домовитися про розподіл прав на створювані ОПІВ між основними учасниками цього процесу: замовником, виконавцем, користувачем тощо, бо, коли ще немає прибутку, домовитися набагато легше, ніж тоді, коли з'явиться прибуток.

На другому етапі життєвого циклу ОПІВ необхідно відповісти, принаймні, на два принципових питання. По-перше, треба зробити вибір між відкритою правовою охороною ОПІВ і його охороною в режимі комерційної таємниці. З точки зору управління, пріоритетним є збереження ОПІВ у режимі комерційної таємниці. При цьому необхідно ретельно зважити усі "за" і "проти" стосовно того чи іншого варіанту. По-друге, якщо прийнято рішення про набуття прав на ОПІВ, то отримання охоронного документа (патенту чи свідоцтва) необхідно приурочити до моменту виходу товару на ринок. Типовою помилкою є передчасне патентування розробки, що дає можливість конкурентам ознайомитися з нею задовго до виведення товару на ринок і здійснити упереджуючі заходи.

Важливим завданням управління *на третьому етапі* є створення "портфеля" інтелектуальної власності на підприємстві, який зможе комплексно захистити основну продукцію власника на ринку. При цьому важливо, не випускати з поля зору інтелектуальну власність конкурентів.

Що стосується *захисту прав* на ОПІВ, то бажано вибрати оптимальну патентну стратегію. З одного боку, важливо найбільш надійно захистити від конкурентів свою продукцію на ринку, а з другого - забезпечити її патентну чистоту з тим, щоб не порушувати права на інтелектуальну власність, що належить іншим. Захист прав інтелектуальної власності є вельми кошовною процедурою, тому вже на першому етапі життєвого циклу ОПІВ необхідно передбачити кошти на покриття витрат, пов'язаних з можливим захистом.

На перший погляд здається незвичною постановка питання про управління інтелектуальною власністю на стадії утилізації, тому що не зрозуміло, як можна утилізувати взагалі нематеріальний актив, яким є Інтелектуальна власність. Під утилізацією будемо розуміти використання інтелектуальної власності після того, як сплине юридичний строк дії прав на ОПІВ, або цей строк не закінчився, але закінчилася дія ліцензійного договору, предметом якого є ОПІВ, або буде замінена технологія на виробництві, в якій використовується ОПІВ. В усіх цих випадках необхідно передбачити наслідки, а також прийняти рішення про найбільш ефективне подальше використання ОПІВ. Наприклад, якщо з тих чи інших причин прийнято рішення про припинення використання ОПІВ, можна продати його разом з обладнанням, або продати за ліцензійним договором і отримати додатковий прибуток.

Відомо, що в процесі функціонування підприємства постійно виникають різноманітні виробничо-господарські, економічні, соціальні, екологічні й інші ситуації, що потребують певного вирішення. Управлінське рішення - це сукупний результат творчого процесу суб'єкта управління щодо пошуку шляхів, напрямів, засобів виходу з певної виробничо-господарської ситуації і одночасно дій колективу як об'єкта управління з вирішення цієї ситуації.

Управлінське дослідження сильних і слабких сторін підприємства у певній сфері діяльності проводиться за допомогою звіту про його діяльність за минулі роки. На основі аналізу отриманих даних вибирається стратегія розвитку підприємства та розробляється програма дій для її реалізації.

Перехід економіки України до ринкових відносин зумовлює також необхідність вивчення форм і методів антикризового управління на мікроекономічному рівні, тобто на рівні підприємства. Сучасний науково-технічний прогрес відкриває можливість альтернативних шляхів розвитку і використання однієї і тієї ж інноваційної розробки в різних галузях з різними результатами з погляду ефективності. Але ризик неточного вибору напрямку наукової розробки (інноваційних технологій), пов'язаних з цим процесом інвестицій, надзвичайно великий і може привести до втрати позицій на ринку і конкурентних переваг даного підприємства. Адже сьогодні головним джерелом економічного зростання й успіху в конкурентній боротьбі стають не природні ресурси, а ідеї та засновані на них інновації.

Отже, на сьогоднішній день стратегія управління інтелектуальною власністю вже передбачає суттєві зміни в організаційній структурі підприємств і організацій.

Виконання контрольної роботи

Тема: «Управління портфелем інтелектуальної власності та її комерціалізацією на сучасному підприємстві»

1. Розкрити сутність управління інтелектуальної власності (ІВ) на підприємстві (поняття управління ІВ).
2. Особливості процесу комерціалізації ІВ (поняття комерціалізації, способи, моделі).
3. Створення портфеля ІВ, використання та управління портфелем ІВ на підприємстві.
4. Місце системи ІВ в організаційній структурі управління (ОСУ) підприємства.
5. Життєвий цикл управління ІВ на підприємстві.
6. Навести конкретний приклад змісту теми на конкретному підприємстві.

Рекомендована література

1. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю. Управління інтелектуальною власністю. Моногр./За ред. П.М. Цибульова.-К.: "К.І.С.", 2005.-448с.
2. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник/ За ред. Цибульова П.М. – К.: УкрІНТЕІ, 2006. – 276 с.
3. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю: Навчальний посібник - К., 2005 . с.
4. Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності. Конспект лекцій// Укл. Міняйло Л.А. –К.: ЗАТ «Ін-т. інтел. власн. і права», 2000. –224с.
5. Корогод Н.П. Менеджмент: завдання для практичних занять: Навч. посібник - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. - 136 с.
6. Михайлова Л.І., Турчіна С.Г. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.